

УДК 316.356.2:330.59

Вишневський С.А., Кримський державний гуманітарний інститут

Формування світогляду студентів у контексті соціально-побутової культури

У статті автор розглядає проблеми сімейно-побутової культури в наш час. Сімейно-побутова культура залежить від матеріальних умов, які забезпечуються дорослими членами сім'ї, від їх умінь організувати фізичну й розумову працю, регулярний та корисний відпочинок. Сьогодні переорієнтація завдань освіти в країні, змісту знань з різних дисциплін, в тому числі з такої дисципліни, як "Сімейно-побутова культура та домашня економіка", вимагає нових підходів і методів їх викладання.

In this article the author studies the problems of the family life style culture today. The family life style culture depends on financial conditions, which are ensured by adult members of the family, on their ability to organize the physical mental work, regular & useful rest. Today the change in the orientation of the education aims in the country, essence of different subjects, including "the family life style culture & domestic economy" need new approaches & methods in their teaching.

Вишневський Сергій Анатолійович.

1977 року народження, викладач та аспірант Кримського державного гуманітарного інституту.

Коло інтересів - вивчення історії розвитку домашнього господарства в Україні, становлення системи роботи по домашній економіці, екологічні проблеми, народознавство.

Друковані праці: Навчальний посібник. Сімейно-побутова культура та домашня економіка.- К.: Агр. освіта, 2001.; Навчальна програма з цього курсу; 4 друковані статті.

Останнє десятиріччя життя нашої країни призвело до надзвичайних змін в політичному та економічному її розвитку, що не могло не позначитись на рівні життя населення в цілому і кожного з нас зокрема. Людське життя, в плані життя суспільства і в плані життя індивіда, створює цілий ряд соціально зумовлених форм життєдіяльності – виробничої, суспільно-політичної, культурної, сімейної та інших, що перебувають у діалектичному взаємозв'язку. Проте кожна з них тією чи іншою мірою є діяльністю по створенню й розвитку умов життя населення, що визначаються суспільними відносинами і пануючим у суспільстві способом виробництва.

Рівень життя сім'ї кожного з нас повністю залежить від стану та економічного розвитку держави.

Не секрет, що економічний стан у країні бажає бути набагато кращим, вимагає значного покращення переважної частини її населення.

Мінімальна заробітна плата, яку отримують більшість працездатного населення, майже вдвічі менша від прожиткового мінімуму. А як відомо, основною частиною сімейного бюджету є саме заробітна плата дорослих членів сім'ї, яка йде в основному на харчування.

За даними сімейних бюджетів населення можна оцінити рівень економічного розвитку країни. З ростом прибутків у сім'ї питома вага витрат на харчування знижується, доля витрат на оренду житла, покращення житлових умов зростає, а доля витрат на задоволення культурних та інших нематеріальних потреб зростає дуже швидко. За цими показниками роблять висновки про рівень добробуту різних груп населення країни.

А у більшості сімей в Україні останні показники, як стверджують соціологи, зовсім низькі.

Постає питання: як можна допомогти кожній конкретній сім'ї пристойно жити в таких умовах? Вихід напрошується сам по собі: в нових умовах слід навчитись господарювати по-новому, насамперед налагодити господарство, планувати сімейний бюджет, вдумливо оцінювати, враховувати сімейні ресурси та регулювати ними.

Здобуття вищої освіти, певної спеціальності вирішить тільки частину проблем молодої людини: вона буде мати роботу, одержувати заробітну плату, яка здебільшого стане основним джерелом її існування. Вищі навчальні заклади докладають великих зусиль, щоб підготувати висококваліфікованого фахівця, але робота – це лише частина життя людини. Є й інша – приватна.

Це сім'я, яка є невід'ємною складовою суспільства. На нашу думку, одним з важливих завдань суспільства повинна стати підготовка молоді до створення у майбутньому міцної і щасливої сім'ї. Це завдання набуває значної активності в нашому суспільстві, де відбуваються процеси перетворення соціальних та економічних структур, переосмислення життєвих цінностей, напрямків стратегій виховання. Не можна не погодитися з думкою В.О. Сухомлинського про те, що вирішення майже половини всіх завдань виховання – це виховання гарної матері, гарного батька, яке неможливе без осмисленої, грамотної підготовки молоді до сімейного життя. Вищий навчальний заклад не може стояти осторонь від такої важливої справи, як надання освіти, і цьому є підтвердження – “Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті”, у якій зазначається, що система освіти має забезпечити “навчання основних принципів побудови професійної кар'єри і навичок поведінки в сім'ї...” [1, с. 2]. І лише одними виховними заходами, бесідами, диспуатами в позанавчальний час проблема глибоко не реалізується. Треба мати міцні знання з різних галузей людської діяльності (господарської, екологічної, виховання і навчання, економічної та ін.)

Відповідь на всі ці питання покликаний дати такий навчальний предмет, як “Сімейно-побутова культура та домашня економіка”, який має можливість готувати студентську молодь до майбутнього сімейного життя.

У середніх школах країни істотна увага приділяється трудовому вихованню, обслуговуючій праці, знанням з домоводства. Але, на нашу думку, цих знань недостатньо для того, щоб покращити нинішню ситуацію.

Бажано, щоб “Сімейно-побутова культура та домашня економіка” як навчальна дисципліна викладалась у всіх вищих навчальних закладах країни, де молодь вже більш осмислено підходить до економічних проблем, стоїть перед необхідністю створення власної сім'ї.

Основна увага вивчення дисципліни зосереджена на раціональному веденні домашнього господарства, дбайливому використанні сімейних ресурсів та рівноправності в розподілі праці. “Сімейно-побутова культура та домашня економіка” торкається приватної справи ведення домашнього господарства і має на меті допомогти і навчити розумно його вести, що дасть змогу значно поліпшити рівень життя кожної сім'ї.

Переконливим прикладом для цього є північні країни Європи, зокрема Швеція, які за рівнем життя населення стоять на першому місці у світі. У цих країнах домашня економіка викладається уже більше 100 років. І, на нашу думку, цим позитивним прикладом слід скористатись нині й у нас.

Ось коротка історична довідка.

Проблемами домашньої економіки, до речі, займаються в цих країнах на державному та міждержавному рівнях. У північних країнах Європи або Скандинавських країнах (Данія, Норвегія, Швеція, Ісландія та Фінляндія) давно співпрацюють у цьому напрямку. Перший об'єднаний скандинавський комітет домашньої економіки був заснований у 1909 році, тільки на рік пізніше після заснування Міжнародної федерації по домашній економіці (ФДЕ) у Швейцарії.

У цих Скандинавських країнах по традиції прийнято приєднуватись чи вступати в різного роду федерації, клуби, комітети чи інші організації. Віддаючи данину і поважаючи ці традиції, комітет домашньої економіки Скандинавського співробітництва існує і нині. Такі комітети організовані при профспілках учителів, профспілках найманих робітників, наукових співробітників, при жіночих організаціях та інших подібних структурах. Домашні економісти, звичайно, також мають такий комітет. Цей предмет вивчається як один з основних у навчальних закладах, готуються спеціалісти – викладачі домашньої економіки.

Окрім неформального та добровільного співробітництва між організаціями, існує також офіційний орган співробітництва Північних країн – Рада Північних країн з різноманітними підкомітетами. Рада Північних країн заснована в 1952 році. Це дорадчий орган, членами якого є парламентарії національних парламентів країн-учасниць.

Нинішня політика в галузі домашньої економіки була прийнята в 1995 році в Ісландії і ділиться на три головні напрями: внутрішнє Скандинавське співробітництво, співробітництво з Європою, співробітництво з "прилягаючими" територіями: Ленінградською областю, регіоном Балтійського моря та Арктичним регіоном. Розширення співробітництва з північним заходом Росії розглядається як важливий шлях у підтримці стабільності та демократії в цих регіонах.

Діяльність цих організацій досягла і меж України. У квітні 1999 року в Києві відбувався

семинар за участю навчальних закладів України, організації "Рада жінок-фермерів" і представників організацій споживачів України. Цей семінар ставив за мету в першу чергу познайомити учасників з предметом "Домашня економіка". З боку Росії в проєкті брав участь Мінсільгосппрод, а з боку Швеції – Організація сприяння сільському господарству. На цьому семінарі було прийнято рішення про прийняття до взаємного співробітництва в галузі домашньої економіки й України. Українським партнером виступала "Рада жінок-фермерів".

За чотири роки здійснення проєкту було розроблено навчальну програму з курсу "Сімейно-побутова культура та домашня економіка" для вищих навчальних закладів. У 2001 році вийшов з друку навчальний посібник „Сімейно-побутова культура та домашня економіка” (К.: Аграрна освіта). Ця дисципліна вже робить свої перші кроки в Україні. Вона викладається у більшості вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації Міністерства аграрної політики України протягом останніх трьох років.

На нашу думку, корисною вона б стала й у вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки України, оскільки в цих закладах у переважній своїй більшості вчать дівчата, молоді жінки, а це майбутні матері, господарки, яким знання з домашньої економіки будуть дуже необхідні у налагодженні сімейного життя і господарства.

"Сімейно-побутова культура та домашня економіка" інтегрує в собі знання з різних галузей людського життя та діяльності. Зокрема, це знання про сім'ю, її основні функції, при цьому на одне з перших місць висувається функція економічна. Розглядаються проблеми педагогіки сімейних стосунків, виховання дітей, здоров'я членів сім'ї.

У контексті забезпечення життєдіяльності сім'ї розглядається і такий розділ, як "Домоведення", основним змістом якого є створення культури сімейного побуту: організація життя в сім'ї з дотриманням гігієнічних, естетичних та загальнокультурних вимог до обстановки, харчування, режиму дня, взаємовідносини членів сімейного колективу як необхідної умови правильного виховання дітей.

Звичайно, сімейно-побутова культура залежить від матеріальних умов, які забезпечуються дорослими членами сім'ї, від щоденного прагнення батьків та інших членів сім'ї до культур-

ного життя, від їх уміння раціонально організувати фізичну і розумову працю, регулярний і корисний відпочинок.

Основний зміст цієї навчальної дисципліни розкривається в розділах “Садиба. Ведення присадибного господарства”, “Харчування”, “Економіка сім’ї”, “Основи споживчих знань”, “Сім’я” та “Здоров’я сім’ї”. В кожному з цих розділів містяться знання з таких економічних питань: економічне ведення присадибного господарства; питання організації економічного, але раціонального харчування сім’ї; сімейні ресурси та заощадження; бюджет сім’ї та його планування; виховання у дітей працьовитості, економічності, бережливості.

Знання цих розділів дають можливість кожній сім’ї правильно зважувати свої фінансові можливості, раціонально використовувати сімейні кошти і цим самим забезпечити собі достойне життя.

Переорієнтація завдань освіти в країні, змісту знань з різних дисциплін, в тому числі “Сімейно-побутової культури та домашньої економіки”, вимагає нових підходів і методів їх викладання. Зокрема в Швеції з 1980 року викладання “Домашньої економіки” має економічне спрямування, в основу якого покладена ідея про те, що особистість чи сім’я – взаємодіючі частини суспільства, їх дії впливають на суспільство, і навпаки. Молоді важливо розуміти ці відносини, а одержані знання з домашньої економіки дадуть змогу їм управляти людськими і природними ресурсами в контексті окремої особистості, сім’ї, суспільства і світової співдружності.

Викладання “Сімейно-побутової культури та домашньої економіки” у вищих навчальних закладах повинно мати і в Україні екологічну орієнтацію, а це буде сприяти формуванню екологічної свідомості. Адже, як зазначають вітчизняні дослідники, “в наш час різко підвищилось значення еколого-світоглядних знань, оскільки світ взаємовідносин між суспільством і природою став як ніколи складним і суперечливим. Для того, щоб розібратися в проблемах і протиріччях, що виникли, виробити і проявити виражене активне відношення до навколишньої дійсності, молоді необхідно засвоїти концепцію взаємодії суспільства і природи” [2, с. 132].

Вирішенню цього завдання може сприяти кожна конкретна сім’я, навчаючи і виховуючи своїх дітей у потрібному напрямку, але, звісно, за тієї умови, що батьки самі будуть добре ознайомлені з проблемами екології і перейматимуться ними, організовуючи своє домашнє господарство.

Кожна сучасна сім’я повинна мати чіткі уявлення про організацію і раціональне ведення домашнього господарства, дбати про повне задоволення своїх потреб, про добре виховання своїх дітей, бо все це в кінцевому результаті позначається і на покращенні економічного становища в країні, і на вихованні її молодого покоління.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. – Вид-во. „Шкільний світ”, 2001.
2. Негруца Н.А. Світоглядне значення сучасних досліджень // Наук.-метод. зб. „Нові технології навчання”. – К: НМЦ ВО, 2001. – Вип. 31.

Надійшла до редколегії 00.00.2002 р.